

Internationella bedrägerier

och efterföljande penningtvätt

Rättslig vägledning 2025:3
Utvecklingscentrum
April 2025

Innehållsförteckning

1	Förord.....	4
2	Sammanfattning.....	5
3	Kort beskrivning av internationella bedrägerier.....	6
3.1	Romansbedrägerier	6
3.2	Investeringsbedrägerier.....	6
3.3	BEC-bedrägerier och VD-bedrägerier.....	7
4	Domsrätt	8
5	Säkra tillgångar	9
5.1	Frysning.....	9
5.2	Rättslig hjälp för att säkra brottsvinst i tredjeland	10
5.3	I-GRIP: ett sätt att tillfälligt stoppa utbetalning av kontomedel.....	10
5.4	Målsägandens möjligheter att få tillbaka sina pengar när ingen misstänkt finns i Sverige.....	11
6	Samordningskontroll	14
6.1	Polisiär samordning nationellt	14
6.2	Internationell samordningskontroll	14
7	Målsägandeförhöret	16
8	Spåra telefonnummer och e-postadresser	18
9	Kontospårning	19
9.1	Informella sätt att få information om kontoinnehavaren	19
9.1.1	Användarvillkor	20
9.1.2	ARO/CARIN.....	21
9.1.3	Polisens ”begäran/informationsdelning till utlandet”.....	22
9.1.4	Direktkontakt med företag i annat land	24
9.2	Få fram kontoinnehavare via EIO/MLA	24
9.2.1	Vad en ansökan ska innehålla	25
9.2.2	Beloppsrekommendationer utifrån brottets svårhetsgrad.....	26
9.2.3	Hur svaret bör hanteras	27
9.3	Spåra kryptovaluta	27
10	Överförande av lagföring.....	28
10.1	Hur en begäran går till	28
10.2	Beloppsrekommendationer utifrån brottets svårhetsgrad	29
11	Tänkbara alternativ till överförande av lagföring	31

12	Checklistor	32
12.1	Checklista polisens initiala åtgärder	32
12.2	Checklista när ärendet lottats till åklagare	32
13	Förkortningar	34
14	Bilaga.....	35

1 Förord

Det har saknats metodstöd för hur internationella bedrägerier kan hanteras, både på polisiär nivå och på åklagarnivå. Syftet med den här vägledningen är att den ska ge praktiska förslag på hur ett ärende som lottas in som ett grovt bedrägeri med en svensk målsägande kan hanteras. Det finns många andra vägledningar som avser en viss fråga, till exempel internationell rättslig hjälp. Vägledningen behöver därför läsas tillsammans med andra rättsliga vägledningar för en djupare förståelse av de åtgärder som föreslås.

För att utreda internationella bedrägerier ”i botten” och hitta huvudgärningsmännen krävs stora resurser, och att ärenden samordnas nationellt och internationellt genom att flera länder går ihop och gör en gemensam insats och samarbetar genom exempelvis en JIT.¹ Det kräver också kompetens och uthållighet hos såväl utredare som åklagare. Många gånger kommer man inte vidare med utredningen om bedrägeriet, utan det blir istället fråga om att utreda penningtvätt för den eller de som tagit emot pengarna. Ofta finns även de personerna utomlands.

Det finns bra möjligheter i det internationella polis- och åklagarsamarbetet, som också utvecklas hela tiden. I [RäV 2022:5 Val av stöd vid internationellt rättsligt samarbete](#) beskrivs kort vilket stöd man kan få från Eurojust, EJN, Europol samt polis- och tullsambandsmän.

Det finns svårigheter i dessa ärenden, men tänk på att lagföring i Sverige inte är det enda måttet på framgång. Det är även av vikt att dela uppgifter i vår utredning till ett annat land, eftersom det kanske kan leda till en lagföring där.

En bra första åtgärd kan vara att utreda om det finns någon koppling till Sverige, utöver att målsäganden finns här. Det kan finnas anledning att vidta fler utredningsåtgärder om man tror att det kan leda till att man hittar en person i Sverige som kan lagföras.

Eftersom detta är en helt ny produkt tar Utvecklingscentrum gärna emot praktiska synpunkter på hur vägledningen kan utvecklas och förbättras framöver. Vi tar också gärna emot exempel på ärenden där pengar kunnat återföras till målsäganden eller där överförande av lagföring skett. Synpunkter kan skickas till registrator.utvecklingscentrum@aklagare.se.

¹ Se närmare [RäV 2024:1 JIT- Gemensamma utredningsgrupper](#).

2 Sammanfattning

Den här rättsliga vägledningen ger förslag på hur ett bedrägeri med internationella kopplingar kan utredas, och hur eventuella misstankar om efterföljande penningtvätt kan hanteras. Frågor om domsrätt avhandlas i [kapitel 4](#).

Om det finns tillgångar kvar, till exempel på ett bankkonto utomlands, är det viktigt att dessa säkras snabbt. Hur man gör beskrivs i [kapitel 5](#) om att säkra tillgångar. Där förklaras också vilka svårigheter som kan uppstå i praktiken när man vill återföra medel till målsäganden.

I [kapitel 6](#) om samordningskontroll ges tips på hur samordning kan göras, både nationellt och internationellt. Utan samordning riskerar man att samma utredningsåtgärd vidtas i flera ärenden, alternativt att man inte ser den samlade bevisningen som kan leda till en misstänkt person.

I [kapitel 9](#) om kontospårning beskrivs vilka olika vägar som kan användas för att ta reda på vem som är innehavare av ett utländskt bankkonto. Om syftet är att använda uppgifterna som bevisning bör det ske genom rättslig hjälp. Ibland kan det vara bättre att börja med en fråga via ARO/CARIN eller via polisens SPOC, för att sedan avgöra hur det går att komma vidare i ärendet. UC lämnar i kapitlet rekommendationer om när rättslig hjälp bör övervägas utifrån vilket belopp som går till ett visst konto eller en viss kontoinnehavare

Ibland leder utredningen inte till någon som kan lagföras i Sverige. Om det finns någon som kan misstänkas för till exempel penningtvätt i ett annat land är det viktigt att antingen dela den informationen med landet i fråga eller överväga en framställan om överförande av lagföring, se närmare [kapitel 10](#) och [kapitel 11](#). UC lämnar i kapitlet vägledning för när överförande av lagföring bör övervägas för penningtvätt utifrån vilket belopp misstanken avser.

En checklista med tips på vad man bör överväga under utredningen finns i [avsnitt 12.2](#).

3 Kort beskrivning av internationella bedrägerier

Kännetecknande för bedrägerier med internationella kopplingar är att de ofta är välorganiserade och involverar många personer och flera länder. Pengar skickas regelmässigt mellan konton i olika länder för att försvåra spårning och lagföring. Ofta finns gärningsmännen inte i samma land som målsägandena. Beloppen som målsäganden förlorar är ofta så stora att det rör sig om grovt bedrägeri. Nedan följer exempel på vanligt förekommande bedrägeriformer och vad som ofta kännetecknar dem.

3.1 Romansbedrägerier

Romansbedrägerier kännetecknas av att bedragaren under en längre tid skapar en relation med målsäganden, till exempel efter kontakt på Facebook eller dejtingappar. Efter ett tag påstår bedragaren att denne hamnat i knipa på något sätt, och ber målsäganden låna ut pengar. Allt fler komplikationer tillstöter och målsäganden har ofta hunnit betala ut stora summor innan denne förstår att den blivit lurad. Romansbedrägerierna är ofta organiserade i företagsliknande strukturer, ofta i Västafrika, och personer kan vara anställda på heltid för att ha kontakt med potentiella målsägande. Så kallade *Nigeria-brev* fungerar på liknande sätt, bortsett från att den inledande kontakten handlar om att målsäganden kan få tillgång till en stor summa pengar, om denne bara betalar en mindre avgift först.

3.2 Investeringsbedrägerier

Investeringsbedrägerierna har ofta en stor och komplicerad "infrastruktur" med falska hemsidor och falska "konton" där målsäganden kan logga in och till en början se sina pengar växa. Målsäganden kan antingen själv ha svarat på en falsk annons om investeringar eller ha blivit kontaktad av bedragaren. De som sköter "kundkontakterna" kan vara svenskar, men befinner sig då ofta i ett annat land. Det finns en gråzon där de som sköter kontakterna kan vara anställda med lön och kanske inte alltid förstår att de begår brott.

Komplicationer tillstöter när målsäganden vill ta ut sin vinst, och ofta får målsäganden då meddelanden om att pengarna "fastnat" i ett annat land och att målsäganden behöver betala en summa för att vinsten ska kunna betalas ut. Om målsäganden betalar tillkommer nya komplikationer och nya betalningar behövs.

Vid investeringsbedrägerier används ibland ett existerande företagsnamn, ibland ett namn som liknar ett existerande företag. En initial utredningsåtgärd kan vara att be utredaren skriva ett PM om vilka kontroller som gjorts av om företaget existerar eller inte, och om de kontaktuppgifter målsäganden fått går till det verkliga företaget eller inte. [Finansinspektionens varningslista](#) kan då vara till viss hjälp. Det är också viktigt att utreda om målsäganden verkligen utsatts för ett bedrägeri, eller om det kan röra sig om en investering med hög risk. Ofta blir det tydligt om man följer vart transaktionerna går.

3.3 BEC-bedrägerier och VD-bedrägerier

BEC står för Business Email Compromise. Ofta "kapas" en befintlig e-post-konversation genom dataintrång och mottagarkontot för en transaktion ändras. Vid VD-bedrägerier får en person med mandat att genomföra transaktioner på ett företag e-post som ser ut att komma från en högre chef eller en känd samarbetspartner, där det till exempel står att en faktura ska betalas till ett annat konto än vad som tidigare angetts. Ofta har bedragarna god kännedom om företaget, till exempel att en viss transaktion ska ske en viss dag. Man spelar ofta på att det är bråttom. I vissa fall kan det finnas anledning att undersöka om det finns en "insider" på företaget, men det kan också vara så att bedragarna fått tillgång till informationen på andra sätt, till exempel genom dataintrång eller genom att studera företaget på sociala medier.

4 Domsrätt

För att ett brott ska anses begånget i Sverige räcker det att en del av brottet, eller brottets effekt, skett i Sverige (2 kap. 1 § BrB). Det betyder att ett bedrägeri där gärningspersonen finns utomlands och vilseleder en målsägande som finns i Sverige att göra en överföring anses begånget i Sverige.²

När det gäller penningtvätt bestående i att en gärningsperson utomlands tar emot pengar på ett utländskt konto som härrör från en svensk målsägande kan man troligen inte se det som att brottet har begåtts i Sverige. Däremot har brottet begåtts mot ett svenskt enskilt intresse vilket gör att domsrätt föreligger enligt 2 kap. 3 § 3 p. BrB. För att väcka åtal i Sverige krävs då att det föreligger dubbel straffbarhet och som huvudregel åtalsförordnande från riksåklagaren (2 kap. 5 och 7 §§ BrB).³

Utvecklingscentrum har ofta sett nedläggningsbeslut med innebörd att bedrägeriet läggs ned eftersom det saknas misstänkt person och att efterföljande penningtvätt skett utomlands och att målsäganden själv får anmäla där. **Det är Utvecklingscentrums uppfattning** att man, om man konstaterar att det inte kommer att gå att hitta en gärningsperson till bedrägeriet, ändå bör vidta vissa åtgärder avseende den efterföljande penningtvätten, såsom att ta reda på vem som är kontoinnehavare och dela uppgifter från utredningen med det land som kontomottagaren finns i eller begära överförande av lagföring. Om utredningen läggs ned för tidigt minskar vi möjligheterna för att penningtvättaren blir lagförd där denne har sin hemvist. Målsäganden har heller ingen möjlighet att anmäla penningtvätten i ett annat land, om vi inte har utrett vilket land som pengarna gått till.

² Det gäller även om målsäganden från Sverige gör en överföring från ett utländskt konto, se Bäcklund m.fl. Brottsbalken En kommentar (1 juli 2024, version 25, JUNO), kommentaren till 2 kap. 1 §.

³ Utom om den misstänkte är nordisk medborgare eller har hemvist i Sverige.

5 Säkra tillgångar

Ofta anmäls bedrägerier så sent att pengarna redan har försvunnit från de konton som de överförts till. I vissa fall, främst vid BEC-bedrägerier, kan brottet upptäckas och anmälas snabbt, och det är då viktigt att först fokusera på om det finns pengar att säkra. Det kan också förekomma att Finanspolisen (FIPO) meddelar att det finns pengar som tillfälligt har säkrats på ett utländskt konto med koppling till ett bedrägeri med svensk målsägande. Även då behöver man vidta någon åtgärd om man vill att pengarna ska vara fortsatt säkrade.

I ett första skede säkras pengarna som ett led i att senare begäras förverkade som brottsvinst. Frågan om målsäganden har bättre rätt till medlen eller om målsäganden yrkar på skadestånd kan utredas i ett senare skede.

Om pengarna finns på ett svenskt konto kan de säkras genom penningbeslag. Om de finns i ett EU-land kan man använda sig av frysning. Om pengarna finns i tredjeland får man ansöka om rättslig hjälp (MLA).

Om det finns en misstänkt behöver förverkande av brottsvinsten inte inskränkas till just de pengar som målsäganden blivit av med, utan sakförverkande kan från den 8 november 2024 ske även av annan egendom (fullgörelseförverkande). Ibland kan det vara ett enklare alternativ, om pengarna finns på konto utomlands men misstänkt har annan egendom i Sverige. Se närmare om fullgörelseförverkande i avsnitt 5.7 i [RäV 2024:7 Brottsvinter och oförklarade tillgångar](#).

5.1 Frysning

Om pengarna finns på ett konto i ett annat EU-land krävs ett svenskt frysningsbeslut, vilket i det här fallet är ett beslut om penningbeslag. Det ska åtföljas av ett intyg, som är en begäran till den andra staten om verkställighet av det svenska frysningsbeslutet. Om det är brådskanie kan man begära omedelbar frysning. Då ska en verkställighetsförklaring upprättas i den verkställande EU-staten inom 48 timmar, och inom ytterligare 48 timmar ska konkreta åtgärder för verkställighet ha påbörjats.⁴ Hur frysning närmare går till framgår i [RäV 2022:34 Erkännande och verkställighet inom EU av frysningsbeslut](#) och [RäV 2023:7 Erkännande och verkställighet inom EU av frysningsbeslut i vissa fall \(Danmark och Irland\)](#). På Rånet finns information och ytterligare länkar under fliken [Internationellt rättsligt samarbete/Brottsutbyte](#).

⁴ För Danmark och Irland gäller skyndsamt och om möjligt inom 24 timmar.

Det går att vidta internationella åtgärder som frysning utan att veta vem kontoinnehavaren är, det vill säga utan att ha en skäligen misstänkt person. Det kan ändå vara bra att, samtidigt som man påbörjar sin begäran, ta kontakt via ARO för att se om det går att få ett snabbt svar på vem som innehar kontot och var personen har hemvist (se [avsnitt 9.1.2](#)), eftersom du då har ett bättre underlag för att ta ställning till hur din utredning ska fortsätta. Det kan också vara ett sätt att snabbt få svar på vilken typ av hjälp man kan få. I många länder är det ARO-kontoret som tar emot frysningsbeslut, och genom att ställa frågor först har man hjälp när man sedan kommer med sin begäran. Många länder kan också interimistiskt frysa egendom innan de har vårt frysningsbeslut.

Innan ett beslut fattas om frysning kan det också vara bra att be utredaren kontrollera dels med landet som pengarna finns i, till exempel via Siena, att pengarna inte redan omfattas av ett dispositionsförbud och en pågående förundersökning i det andra landet, och dels med den svenska banken att de inte redan har påbörjat en process för återföring av beloppet till målsäganden. Om vi beslutar om penningbeslag och frysning kan banken inte längre disponera pengarna, ens för att återföra dem till målsäganden.

Om du redan från början bedömer att det inte kommer gå att väcka åtal i Sverige är det inte alltid ett effektivt resursutnyttjande att besluta om frysning, eftersom det endast är en tillfällig åtgärd tills du väcker talan om förverkande. Det kan då vara mer ändamålsenligt att snabbt delge det andra landet information om ärendet och vilket konto som använts, för att det landet ska kunna starta en utredning om penningtvätt och ta pengarna i penningbeslag eller motsvarande enligt det landets regler. Det viktigaste är att det blir en lagföring, inte att det blir just i Sverige.

Om du beslutat om frysning kan du senare behöva överväga om lagföringen bör ske i annat land, och om det landet i så fall ska ta över frysningsbeslutet.

Efter ett beslut om frysning kan egendomen under vissa förutsättningar återställas till målsäganden, se [avsnitt 5.4](#).

5.2 Rättslig hjälp för att säkra brottsvinst i tredjeland

Om pengarna finns på ett konto i tredjeland säkras de genom en ansökan om rättslig hjälp, MLA. Se närmare [i RåV 2024:7 Brottsvinster och oförklarade tillgångar](#) avsnitt 12.5.7 och [RåV 2022:9 Internationell rättslig hjälp i brottmål](#).

5.3 I-GRIP: ett sätt att tillfälligt stoppa utbetalning av kontomedel

Inom Interpol finns samarbetet I-GRIP (Interpol Global Rapid Intervention of Payments) som kan användas för att stoppa utbetalning av pengar från konton eller tillfälligt frysa tillgångar. Interpol består av 195 medlemsländer, och I-GRIP innebär därför en möjlighet att stoppa betalningar även utanför EU. Polisen skickar ett meddelande till det aktuella landet och till I-GRIP. Meddelandet ska innehålla en kort beskrivning av ärendet såsom målsägandens namn, datum för brottsanmälan, vilket brott som utreds och vilka fakta som finns, detaljer kring överföringen såsom belopp och kontonummer för både målsägande och mottagare samt vilken hjälp som önskas, det vill säga att transaktionen säkras. I-GRIP:s funktion är att handläggare på Interpol ser meddelandet och kontaktar aktuellt lands SPOC-funktion för att se till att begäran blir prioriterad att omhänderta. Enligt Interpol kan det vara värt att skicka en begäran i upp emot två veckor efter genomförandet av transaktionen. Det är en tillfällig åtgärd som behöver följas upp med exempelvis ett beslut om frysning eller en begäran om MLA.

5.4 Målsägandens möjligheter att få tillbaka sina pengar när ingen misstänkt finns i Sverige

Om det framgår av utredningen att pengar som målsäganden överfört finns kvar på ett konto i utlandet så blir nästa fråga hur pengarna ska säkras och hur målsäganden ska få tillbaka dem. Det finns i nuläget inget enkelt sätt att återföra pengar till målsäganden, särskilt inte om det saknas en gärningsperson som kan lagföras i Sverige.

Om pengarna finns i länder utanför EU så kan de säkras med en MLA, men man får sen efterhöra möjligheterna med det enskilda landet om/hur pengarna kan återföras till målsäganden.

Frysningsbeslut kan användas inom EU för att säkra egendom som skäligen kan antas bli förverkad på grund av brott. Eftersom förverkande från den 8 november 2024 ska gå före ett skadeståndsyrkande har möjligheterna till frysning i praktiken utvidgats. Om talan om förverkande förs i Sverige ska domstolen, om brottsvinsten svarar mot ett anspråk från målsäganden, förklara att de pengar som flyter in vid verkställandet ska tillfalla målsäganden. På det sättet kan en frysning leda till att målsäganden får ut sitt skadestånd, även om frysning inte kan användas direkt för att täcka ett skadeståndsanspråk. Om svensk domstol i slutänden beslutar att pengarna ska förverkas så ska det andra landet verkställa beslutet genom sin motsvarighet till Kronofogdemyndigheten. Det landet får då enligt artikel 30 i EU-

förordningen⁵ behålla 10 000 euro samt hälften av det överstigande beloppet. Resultatet kan alltså bli att det inte finns några pengar kvar till målsäganden.

För att komma vidare med en förverkandetalan efter ett frysningsbeslut, krävs att det finns en misstänkt som vi kan rikta ett förverkandeyrkande mot i Sverige. Om kontoinnehavaren finns i ett annat land och det inte finns förutsättningar att lagföra här kan man begära överförande av lagföring, och i samband med det undersöka om det landet även vill ta över frysningsbeslutet. Om det leder till att målsäganden får tillbaka sina pengar, beror på hur lagstiftningen ser ut i det andra landet.

Om det finns ett beslut om frysning kan åklagare i vissa fall under förundersökningen besluta om återställande av egendomen till brottsoffret enligt artikel 29.2 i EU-förordningen, om förutsättningarna där är uppfyllda.⁶ Av artikeln framgår att om vi fattat ett beslut om att återställa egendom till målsäganden, ska den verkställande staten vidta nödvändiga åtgärder för att återställa egendomen till målsäganden i enlighet med deras egna processrättsliga regler, förutsatt att

- brottsoffrets äganderätt till egendomen inte är bestridd
- egendomen inte krävs som bevis i straffrättsliga förfaranden i den verkställande staten
- rättigheterna för berörda personer inte påverkas negativt.

Utvecklingscentrum bedömer således att åklagaren under förundersökningen kan besluta om att häva frysta kontomedel till målsäganden, förutsatt att inte kontoinnehavaren eller någon annan gör anspråk på dem och det är uppenbart att pengarna är målsägandens.⁷ För att det ska vara uppenbart krävs att medlen är separerade på ett sådant sätt att det står klart att målsäganden har separationsrätt (se ”Saras pengar” NJA 2009 s. 500).

”Saras pengar” handlar om när man har separationsrätt till viss egendom. Specialitetsprincipen innebär att man har det även till medel som genom surrogation ersatt den ursprungliga egendomen, om medlen kan identifieras. Sätts pengarna in på ett tomt konto kan de identifieras. Sätts pengarna in på ett konto där det redan finns pengar, för att sedan föras vidare, kan de identifieras om det inte också sätts in andra pengar på kontot i mellantiden. Här bedömde HD att surrogationsrätt inte förelåg, eftersom pengarna i sista ledet blandats med kontoinnehavarens

⁵ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/1805 av den 14 november 2018 om ömsesidigt erkännande av beslut om frysning och beslut om förverkande, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?uri=CELEX:32018R1805>.

⁶ 2 kap. 6 § i lagen (2020:968) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om ömsesidigt erkännande av beslut om frysning och beslut om förverkande hänvisar till 27 kap 4a § och 8 §, första, andra och fjärde styckena RB.

⁷ 27 kap. 4a § och 8 § RB.

egna. Däremot kom HD fram till en särskild undantagsregel när pengarna åtkommits genom brott. Man kan då ha separationsrätt till medlen, även om de blandats med en avgränsad del av kontoinnehavarens egna medel, men inte till ett större belopp än vad de sammanblandade medlen som lägst uppgått till under sammanblandningstiden. Om egendom påträffas mycket snart efter gärningen, får man normalt separera oberoende av om egendomen kan anses avgränsad från kontoinnehavarens övriga förmögenhet. I det aktuella fallet togs pengarna i förvar samma dag som överföringen.

Som framgår av redogörelsen ovan är det alltså inte så enkelt att återställa pengar till målsäganden om vi inte har någon misstänkt i Sverige. Innan man påbörjar ett sådant förfarande, oavsett om det är inom eller utanför EU, kan det därför vara bra att kontrollera med målsägandens bank om det inte går att lösa mellan bankerna. Ett annat alternativ kan vara att ta kontakt via polisiära kanaler och lämna information till det andra landet och hoppas att de inleder en förundersökning. Det är inte säkert att målsäganden får sina pengar då heller, det beror på det andra landets regelverk. Om målsägandens anspråk ses som ett skadestånd är det i många länder en civilrättslig process som den enskilde själv får hantera efter domen i brottmålet.

6 Samordningskontroll

Även om det, som beskrivs i förordet, är svårt att gå till botten med internationella bedrägerier med nuvarande ordning, där ärenden ofta lottas ett och ett, så finns det utredningsåtgärder som bör vidtas. Som utgångspunkt är det lättare att komma vidare om man har flera ärenden med samma modus som utreds samlat, eftersom man kan få olika ”pusselbitar” som kan sättas ihop. Detta kräver en samordning på polisiär nivå.

Polisen bör göra samordningskontrollen innan ett ärende lottas in till åklagare. Om du misstänker att det inte gjorts kan du behöva ge direktiv om en samordningskontroll. Se till att resultatet dokumenteras, även om svaret är att de inte hittat några liknande ärenden att samordna med.

6.1 Polisiär samordning nationellt

Polisen ska göra en initial samordningskontroll när en anmälan kommer in. Om det inte finns någon misstänkt att samordna kring, så kan man göra en brottsamordning, det vill säga en samordning på liknande tillvägagångssätt, men i nuläget görs det sällan. Polisens DurTvå har begränsade sökmöjligheter. Ibland finns inte heller all information med i anmälan, utan tillförs utredningen senare. En del polisiära förundersökningsledare har verktyg som kan användas för att göra en mer avancerad fritextsökning.⁸ Det kan därför finnas anledning att i direktiv fråga om någon sådan mer utförlig samordningskontroll har gjorts. Det man kan söka på är till exempel namn, företagsnamn, kontonummer, telefonnummer och e-postadresser. Detta kan vara särskilt intressant i investeringsbedrägerier, där samma företagsnamn ofta förekommer i många ärenden. En samordningskontroll kan till exempel utmyнна i ett PM där utredaren anger vilka andra K-nummer som finns, om de är öppna eller nedlagda och vilka gemensamma faktorer som finns.

6.2 Internationell samordningskontroll

En internationell samordningskontroll görs via polisens SPOC (Single Point of Operational Contact) på NOA (Nationella operativa avdelningen) och kallas ofta för en cross-check. Polisen skriver då en kort sammanfattning av ärendet för att se om det finns liknande anmälningar i andra länder.

Kommer det ett svar är nästa steg att överväga vad informationen ska användas till. Om det pågår en förundersökning med liknande modus i ett annat land, vill du då överlämna ditt ärende dit eller bara dela de fakta som finns i

⁸ De nuvarande verktygen heter Status respektive Kupol.

din utredning? Eller vill du utreda ärendet tillsammans med det andra landet? Har du förutsättningar för det eller kan det vara aktuellt att undersöka om ärendet ska överlämnas till exempelvis RIO? Eller är det faktum att en annan förundersökning pågår skäl för dig att lägga ned din förundersökning?

När vi ställer en fråga via internationella kanaler innebär det också att vi delar information från vår utredning. I [RäV 2022:25 Hemliga tvångsmedel – hanteringen i vissa avseenden](#) beskrivs i avsnitt 3.17.2 hur man kan överlämna överskottsinformation från hemliga tvångsmedel i internationella ärenden. Avsnittet innehåller mycket bra information som även gäller allmänt när man delar information med andra länder.

Exempel cross-check:

”Åklagare leder en förundersökning om grovt bedrägeri (BEC-bedrägeri) där företaget X den 25 mars 2024 vilseleddes att överföra 2 000 000 kr från konto 123 i banken SBank till konto 456 i YBank i Tyskland. Överföringen var tänkt att göras till företaget Z, men istället för den korrekta e-postadressen användes företagetZ@gmail.com. Vi önskar information om det finns pågående utredningar avseende samma företag Z, eller om angivet kontonummer förekommer i andra utredningar.”

Förfrågan kan skickas till flera länder inom Europol, även samtliga, eller bara till Tyskland med kopia till Europol, som då lagrar informationen i sin databas för eventuellt framtida bruk.

Man kan också välja att skicka frågan även till Europol. Då gör de en sökning i sin databas och man får en sammanställning av i vilka utredningar till exempel företagsnamnet förekommer. När man ställer en sådan fråga bör man ha en tanke med vad svaret ska användas till, eftersom det är en manuell hantering hos Europol som kräver en arbetsinsats.

En annan variant är att kombinera en cross-check med att be om information till ärendet. Ett sådant exempel finns under avsnitt [9.1.3](#).

7 Målsägandeförhöret

När ärendet lottas över till åklagare finns oftast ett målsägandeförhör, men det kan vara av olika kvalitet. Läs igenom förhöret och överväg om den information som behövs finns där, eller om ett kompletterande förhör behöver hållas. Det kan i viss mån bero på vad som i övrigt finns att göra i ärendet.

Följande uppgifter bör finnas i utredningen:

- Vilka telefonnummer och/eller e-postadresser som bedragaren har använt.
- "Headern" från e-posten (som visar den faktiska e-postadressen och som du behöver om du vill spåra IP-adressen).
- Vilket språk som bedragarna kommunicerat med målsäganden på.
- Om kommunikationen skett muntligt eller i skrift.
- Om man haft videosamtal (hur ser personen i så fall ut?)
- Den kommunikation man haft med bedragaren (i vart fall ett urval).
- Uppgift om vilket bankkonto som överföringarna skett från och, om det skett till kryptovaluta, plånboksadressen.

Har kommunikationen skett på svenska (som inte verkar direktöversatt) finns en tydligare koppling till Sverige, vilket kan betyda att det finns skäl att vidta fler utredningsåtgärder.

Det är ofta inte nödvändigt att i ett inledande skede inhämta all konversation med bedragarna om det till exempel rör romansbedrägeri. Inledningsvis är det tillräckligt med ett mindre urval av meddelanden för att se språk och kontaktuppgifter, och möjligen hur personen formulerat sig när den ber om pengar.

Om det är fråga om ett investeringsbedrägeri behöver det framgå vad det är som gör att målsäganden anser att det är ett bedrägeri och inte en investering med hög risk som inte gav förväntat resultat.

Ibland är det oklart vilka transaktioner som målsäganden menar är bedrägliga. Antingen kan utredaren be målsäganden markera detta på ett kontoutdrag, eller vid ett förhör ha med kontoutdraget och ställa frågor kring det. Om en överföring har skett direkt till kryptovaluta så behövs plånboksadressen för att spåra transaktionen vidare. Målsäganden kan då behöva tillfrågas om den.

Målsägandens huvudsakliga intresse brukar vara att få tillbaka sina pengar. Om det är en färsk händelse kan det vara bra att be utredaren kontrollera om målsäganden haft kontakt med sin bank för att se om det går att få hjälp därifrån. Det är oftast en avsevärt snabbare väg än att gå via till exempel frysning.

8 Spåra telefonnummer och e-postadresser

Bedragare använder ofta manipulerade telefonnummer, s.k. spoofing, så att det till exempel ser ut som att ett samtal kommer från Sverige trots att uppringaren befinner sig utomlands. Åtgärder pågår för att förhindra detta, bland annat genom nya föreskrifter och allmänna råd från Post- och Telestyrelsen som trädde i kraft den 4 november 2024. Operatörer ska nu stoppa samtal från utlandet till Sverige som ser ut att komma från svenska fastnät nummer. Från den 3 mars 2025 ska operatörerna även stoppa samtal från utlandet som ser ut att komma från svenska mobilnummer, efter att först ha kontrollerat att det inte är ett svenskt abonnemang som används i utlandet.

Även om ett telefonnummer inte alltid går att spåra till en person, kan det vara värt att ställa frågan vem det tillhör, särskilt om det även finns annan bevisning i ärendet och då det framöver kan antas bli svårare att manipulera telefonnummer.

Även IP-adressen kan vara missvisande, det finns olika tjänster som kan manipulera vilken IP-adress som används. En bedragare kan också ha använt ett öppet nätverk, eller olovligen utnyttjat någon annans nätverk. En spårning av IP-adressen kan leda till en viss person, men kan annars ofta ge en indikation på om någon gärningsperson finns i Sverige eller inte. Även här kan det finnas särskild anledning att spåra om det finns annan bevisning i ärendet så att IP-adressen blir en del i en kedja som kan ge en skäligen misstänkt person.

9 Kontospårning

Polisen tar i princip alltid in målsägandens kontoutdrag för att kontrollera till vilken bank och vilket konto som pengarna gått. Nästan alltid har pengarna hamnat utomlands. Även om kontot finns utomlands, kan kontoinnehavaren vara svensk eller ha en koppling till Sverige. Utan att veta vem som är kontoinnehavare är det svårt att göra en prognos för vad som går att göra i ärendet.

Om pengarna gått till ett eller flera utländska konton så är det formella alternativet för att få fram vem som är kontoinnehavare och få ett kontoutdrag för att se hur pengarna förts vidare, att göra en EIO/MLA. Om syftet redan vid förfrågan är att använda uppgifterna som bevisning i ett åtal så bör man välja det formella alternativet. Om syftet istället är att bekämpa penningtvätt genom att få svar på vem som är kontoinnehavare och var den personen har hemvist, och om förundersökningen beroende på svaret ska bedrivas vidare eller inte och med vilken inriktning, kan det vara bra att börja med en kontakt via SPOC/ARO/CARIN, se nedan. Det är ofta ett bra sätt att få ett snabbt svar på om det finns någon information som vi sedan kan inhämta på mer formell väg och vart vi i så fall ska skicka en ansökan. Informationen kan även leda till att ärendet kan läggas ned, till exempel om det framstår som osannolikt att det kommer att gå att lagföra personen i Sverige eller i något annat land. Det kan också framkomma att kontoinnehavaren är medborgare i det land som överföringen gjorts till, att denne enbart kan misstänkas för penningtvätt och att det saknas möjligheter att driva utredningen vidare i Sverige. Uppgifterna kan då utgöra ett underlag för överförande av lagföring.

Uppgifter från andra länder kan lämnas med olika användarvillkor. Om utredningen leder till att en person delges misstanke, uppstår det en rätt till partsinsyn. Det kan därför vara klokt att redan innan man inhämtar uppgifter göra klart för sig vad uppgifterna ska användas till och förklara det tydligt i sin framställan. Risken finns annars att man får in uppgifter i ärendet som enligt det andra landets synsätt utgör underrättelseinformation och som en misstänkt enligt deras rättssystem inte ska ha insynsrett i. Mer om detta går att läsa i avsnitt 7.7.1 i [RäV 2022:26 Den misstänktes rätt till insyn i en brottsutredning](#).

9.1 Informella sätt att få information om kontoinnehavaren

Att få ett svar via informella kanaler kan gå betydligt fortare än en formell ansökan om rättslig hjälp, och kan bidra till man snabbare får en uppfattning om ärendet ska drivas vidare eller avslutas. Det är dock viktigt att man följer de användarvillkor som ges. När svaret ska dokumenteras i förunder-

sökningen är det ofta bättre att lyfta in informationen som en PM istället för att lägga in hela svarshandlingen, eftersom den kan innehålla övrig information såsom namn på den som skickat över informationen.

9.1.1 Användarvillkor

Vid användande av Siena-kanalen, som tillhandahålls av Europol, är alla länder skyldiga att följa användarvillkoren/hanteringskoderna. Samma användarvillkor används inom ARO/CARIN-samarbetet. Villkoren i sin helhet med förklaringar finns som [bilaga](#), notera att det är den fullständiga engelska texten som gäller, förklaringen på svenska är bara ett försök till sammanfattning.

H0 – This information may only be used for the purpose of preventing and combating crimes in line with the Europol Regulation and any other applicable law.

Informationen får användas inom brottsbekämpning, inklusive i förundersökningar och därmed som bevisning.

H1 – Not to be disclosed in judicial proceedings without the permission of the provider.

Informationen får inte användas som bevismaterial och bör inte användas i rättsliga förfaranden utan att skriftligt tillstånd har inhämtats från tillhandahållaren av uppgifterna.

H2 – Not to be disseminated without the permission of the provider.

Informationen får inte spridas utan att skriftligt tillstånd har inhämtats från tillhandahållaren av uppgifterna.

H3 – Other restrictions and comments.

Andra begränsningar gäller och förklaras i fritext. Till exempel om man vill dela upp informationen i meddelandet med olika hanteringskoder.

Information om kontoinnehavare ges oftast som H0, det vill säga uppgiften får fritt användas i rättsliga förfaranden, medan uppgift om personen förekommer som misstänkt oftast är en H1-information. Om man i samma förfrågan ställer många frågor finns en risk att man får svaret med ett gemensamt användarvillkor, som då blir H1 om någon uppgift kräver det. Det kan därför vara klokt att dela upp frågorna och/eller skriva att man gärna vill ha användarvillkor för respektive uppgift separat.

Utvecklingscentrums uppfattning, efter avstämning med åklagare och poliser inom Eurojust- och Europol-samarbetet, är att endast information med koden H0 får användas och dokumenteras i en förundersökning. Information med koden H1 ska betraktas som underrättelseinformation och får inte dokumenteras i en förundersökning. Förundersökningen får anses vara "judicial proceedings". H1-information kan alltså inte användas som grund för att lägga ned en förundersökning, eftersom man i så fall på något sätt behöver dokumentera det svar man fått i förundersökningen.

Om man vill använda informationen på ett annat sätt än användarkoden tillåter behöver man skicka en förfrågan, via samma kanal som man fått informationen från, till det landet och fråga om de tillåter att informationen används för det ändamålet. Det är då viktigt att specificera precis vilken/vilka uppgifter som avses och hur man vill använda den/dem. I många länder har man en annan syn på när en förundersökning inleds, och om man till exempel förklarar att uppgiften endast ska användas för att lägga ned en förundersökning kanske landet tillåter det. Man kan också redan i frågan be om svar på om uppgiften får användas för att lägga ned en förundersökning.

9.1.2 ARO/CARIN

I EU-länderna har särskilda nationella ARO-enheter (Asset Recovery Offices) inrättats för att skapa bättre förutsättningar för det operativa internationella samarbetet med att återföra brottsvinster och bekämpa penningtvätt. Syftet är framförallt att på ett enkelt sätt ta reda på om en misstänkt person har tillgångar i ett annat EU-land, för att senare kunna säkra tillgångarna och framställa ett förverkandeyrkande i en rättegång. Huvudsyftet är alltså inte att inhämta bevisning, men ett svar kan ändå vara till god hjälp för att komma framåt i utredningen. Grunden för att ställa en fråga via ARO är således att en förundersökning är inledd och att man letar efter brottsvinster eller bekämpar penningtvätt. ARO-medlemmarna har en lagstadgad skyldighet att samarbeta och svar ska ges inom 14 dagar. I brådskande fall kan man få svar inom 24 timmar om det är uppgifter som landet som ska lämna informationen har direktåtkomst till. Alla ARO-kontor ska ha tillgång till det centrala bankregistret⁹, och bör därmed snabbt kunna besvara:

- vem som har ett bankkonto och om det finns någon fullmaktshavare till kontot
- kontoinnehavarens hemvist och medborgarskap
- vilka bankkonton en viss person har.

Däremot kan man oftast inte få ett kontoutdrag eller uppgift om saldo. Man kan ställa frågan men ofta besvaras den inte, eftersom det inte är en uppgift de kan få fram genom att slå i egna register. Man kan också ställa frågor om andra registerutdrag, till exempel folkbokföringsuppgifter eller brottsregister.

Sverige har två ARO-kontor, ett på EBM och ett på NOA. Det är alltså möjligt för polisen att ställa frågan redan innan ärendet lottas till åklagare. Om du själv ställer frågan, eller ber en åklagarrevisor ställa frågan, ska den skickas till EBM-adressen. Om du skriver ett direktiv till din utredare att ställa frågan ska utredaren använda sig av polisadressen.

⁹ I praktiken har inte alla länder det än.

Den 24 april 2024 beslutades det om ett nytt EU-direktiv om återvinning av tillgångar och förverkande.¹⁰ I det framgår bland annat att alla medlemsstaters ARO-kontor, i den mån landet har centraliserade system, ska ha tillgång till bland annat bankkontoregister och information om elektroniska överföringar och saldon på konton för att snabbt kunna dela sådana uppgifter. Medlemsstaterna ska senast den 23 november 2026 ha infört de lagar som behövs för att följa direktivet.

CARIN (Camden Asset Recovery Inter-agency Network) är ett informellt nätverk av kontaktpunkter utanför EU med samma syfte. Ett 60-tal länder är anslutna. Man kan ställa samma frågor som genom ARO, men det är frivilligt för länderna att svara. Det är inte lika säkert att man får svar på vem som är kontoinnehavare, eftersom den nationella kontaktpunkten inte har tillgång till ett centralt register på samma sätt som inom ARO.

Om vi har ställt frågor via ARO/CARIN är det viktigt att det dokumenteras i förundersökningen, oavsett om frågan besvarades eller inte. Om man har fått H1-information kan man till exempel skriva att man enbart fått svar som inte kan användas i förundersökningen.

Det finns mer information om ARO och CARIN i [RäV 2024:7 Brottsvinster och oförklarade tillgångar](#), avsnitt 12.5.1 och 12.5.2, samt på Rånet under [Internationellt rättsligt samarbete/brottsutbyte](#).

9.1.3 Polisens ”begäran/informationsdelning till utlandet”

Polisens SPOC på NOA kan användas för förfrågningar som inte passar in i ARO-samarbetet, antingen för att det gäller andra frågor eller för att det inte gäller ett EU-land. Polisen har en blankett som heter ”begäran/informationsdelning till utlandet”. Där kan man ställa frågor till ett visst land eller till flera länder. Man kan välja en kryssruta om man vill få använda informationen i en förundersökning eller inte, men man behöver ändå vara uppmärksam på vilket användarvillkor svaret har. Blanketten kan till exempel användas för förfrågningar till de nästan 200 länder som är med i Interpol. Om man är osäker på om det går att få svar från ett visst land, så kan man be polisen fråga någon på SPOC. Frågan kan skrivas på svenska, så ordnar SPOC med översättning. I princip går det att ställa vilken fråga som helst som inte kräver en förundersökningsåtgärd, till exempel att ett förhör hålls, men svar kan utebli eller så kan svaret bli att ansökan om rättslig hjälp krävs. Svaret kommer ofta med ett användarvillkor, se [9.1.1](#).

Blanketten är främst avsedd för polisiärt samarbete. Eftersom gränsen mellan underrättelsestadiet och förundersökningsstadiet ser olika ut i olika länder är det viktigt att det tydligt framgår i begäran att det är en pågående förunder-

¹⁰ Europaparlamentets och Rådets direktiv (EU) 2024/1260 om återvinning av tillgångar och förverkande.

sökning som leds av åklagare. Annars är risken att vi får in underrättelseinformation i förundersökningen, se mer under inledningen till kapitlet.

Det är bra att skriva att frågan ska gå till Europol för kännedom. Europol har en stor databas med uppgifter och vill gärna ha in information till den, för att till exempel kunna se samband mellan brott i olika länder. Europol kan i sådana fall informera länderna om det.

Man kan också välja att skicka frågan även till Europol. Då gör de en sökning i sin databas och svarar om det finns relevant information.

Exempel:

Begärd åtgärd m.m.

Land (länder) där åtgärden önskas vidtagen:

Storbritannien, Kanada, Europol

Begärd åtgärd (ID-fastställelse, straffuppgift, förhör, adressuppgift, fordonsuppgift m.m.)

Fråga till Storbritannien och Kanada om kontoinformation i bedrägeriärende. Till Europol som information.

Anledning till åtgärd

Anledning till åtgärd samt övriga upplysningar (brottsbeskrivning, häktning/anhållande, utvisningsbeslut m.m.)

I Sverige leder åklagare en pågående utredning om grovt bedrägeri (romansbedrägeri). Målsäganden fick kontakt via Facebook, användarnamn Abraham Brown. Målsäganden skulle hjälpa honom med kontantinsats till en lägenhet, sedan skulle han flyga till Sverige. Kontakt har även skett via e-post abraham.brown@yahoo.com och tel +356-123456. Målsäganden har gjort följande överföringar:

2023-10-01: 50 000 pund till kontonummer 123456 i Sbanken i Storbritannien.

2023-11-04: 40 000 kanadensiska dollar till kontonummer 654321 i Kbanken i Kanada.

Finns uppgifter om innehavare till kontot?

Förekommer kontot eller kontoinnehavaren i någon pågående utredning?

Finns pengar kvar på kontot?

Finns möjlighet att frysa pengar i avvaktan på en formell begäran?

Informationen avsedd att användas i förundersökning

Ja

Om polisen har delat information eller skickat frågor via polisiära kanaler så är det viktigt att det dokumenteras i förundersökningen, oavsett om frågan besvarades eller inte. Om man har fått H1-information kan man till exempel skriva att man enbart fått svar som inte kan användas i förundersökningen.

9.1.4 Direktkontakt med företag i annat land

I vissa fall kan man vända sig direkt till ett företag i ett annat land för att få ut information. Det krävs då att det finns ett uttryckligt medgivande från den andra staten att de tillåter direktkontakter. Om det är oklart om det finns ett medgivande i en viss situation är det alltså inte tillåtet att fråga företaget direkt, även om företaget säger att de gärna bistår i förundersökningar. Frågan måste i så fall skickas som en begäran om rättslig hjälp. På sidan IT och brott kan det finnas information om vilka länder som godtar direktkontakt och under vilka förutsättningar. När det gäller vilka specifika företag som lämnar ut uppgifter och hur så finns en plattform som heter Kodex som polisen har tillgång till. Dit kan företag frivilligt ansluta sig och ange vilka frågor de svarar på och till exempel skapa förfrågningsblanketter. Det är dock i nuläget förhållandevis få företag som anslutit sig. Det handlar alltid om det som kallas "non-content", vilket information om en kontoinnehavare normalt får anses vara, inklusive KYC (Know Your Customer, frågor som kunden får svara på), men troligen inte ett kontoutdrag.

I USA tillämpas något som kallas "voluntary disclosure", vilket innebär att ett företag väljer själv om det vill lämna ut information till utländska myndigheter. Det gäller bara "non-content information", dvs. abonnentuppgifter och trafikdata såsom IP-adresser. Voluntary disclosure kan inte användas vid kontakt med banker, eftersom det endast tar sikte på "service providers". Du kan läsa mer om voluntary disclosure på ämnessidan [IT och brott](#).

9.2 Få fram kontoinnehavare via EIO/MLA

Om du vill vara säker på att kunna använda information om vem som är kontoinnehavare och vad som hänt med de överförda pengarna i ett åtal behövs oftast en ansökan om rättslig hjälp. Det är också ofta det enda sättet att få veta om det finns pengar kvar på kontot. Om frågan ställs till ett EU-land utom Danmark och Irland görs det genom en EIO och annars genom en MLA.

9.2.1 Vad en ansökan ska innehålla

Följande uppgifter vill man normalt ha:

- Vem är kontoinnehavare?
- Övrig information om kontoinnehavaren: adress, känd hemvist i landet, medborgarskap, är personen misstänkt, åtalad eller dömd för liknande brott? Äger personen fast egendom?
- Hur och när har kontot öppnats, hur har personen identifierat sig?
- Finns det fullmakter/dispositionsrätt kopplade till kontot?
- Bankens uppgifter om kunden (KYC, Know Your Customer).
- Finns bankkort kopplade till kontot? Vilka kortnummer i så fall?
- Kontoutdrag för att se hur pengarna hanterats efter att de kom in på kontot och, om pengarna förts vidare, uppgifter om mottagarna av pengar.

Om frågan ställs i en EIO och man anger att all detaljerad information om ett visst konto begärs ska det anses omfatta kontoinnehavarens namn och adress, uppgifter om eventuella fullmakter som gäller för kontot och alla andra uppgifter och handlingar som kontoinnehavaren överlämnade när kontot öppnades och som banken fortfarande innehar. Motsvarande gäller om man anger att man vill ha all information om vissa banktransaktioner.

Mer information om hur man skriver en EIO/MLA finns i [RäV 2022:7 Europeisk utredningsorder](#) (där avsnitt 3.4.12 särskilt gäller information om bankkonton och banktransaktioner) och [RäV 2022:9 Internationell rättslig hjälp i brottmål](#) samt på ämnessidan, [Internationellt rättsligt samarbete/rättslig hjälp](#) där det bland annat finns exempel på gjorda ansökningar. En nackdel med en ansökan om rättslig hjälp är att det ofta kan ta lång tid att få svar. En fördel är att svaret alltid kan användas vid en huvudförhandling. Det är viktigt att ställa så tydliga och precisa frågor som möjligt, eftersom svaret då ofta kommer snabbare. En faktor som gör att det tar tid är att det i många länder krävs ett domstolsbeslut för att bryta banksekretessen och få ut ett kontoutdrag.

Innan man gör en ansökan behöver man fundera på vad svaret ska användas till. I vissa fall kanske man vill börja med att ställa frågan på annan väg, för att sedan ta ställning till om det behövs en ansökan om rättslig hjälp, se närmare om det i [avsnitt 9.1](#).

9.2.2 Beloppsrekommendationer utifrån brottets svårhetsgrad

Att göra en ansökan om rättslig hjälp tar tid i anspråk, både att författa ansökan och att invänta och bearbeta svaret. Det är därför Utvecklingscentrums bedömning att en sådan ansökan inte behöver göras vid alltför låga belopp om annan bevisning som pekar mot viss gärningsperson saknas. Följande rekommendation ges, och avser det belopp som skickats till ett visst konto eller en viss kontoinnehavare:¹¹

Nordiska länder: ingen beloppsgräns

EIO: ett basbelopp

MLA: bör övervägas vid belopp över två basbelopp

En begäran om rättslig hjälp kan göras även om påföljden kan förväntas bli böter. Eftersom internationella bedrägerier är en stor brottsgrupp med, i nuläget, begränsade möjligheter till framgång finns det enligt Utvecklingscentrum anledning att ge vägledning kring när det är rimligt att överväga en ansökan. Utgångspunkten är att det är frågorna i [9.2.1](#) som man vill få svar på, och att annan bevisning som pekar mot viss gärningsperson saknas.

Nordiska länder: Ingen beloppsgräns, utan man får se till omständigheterna i det enskilda fallet. Alla nordiska länder godtar ansökan på svenska och ansökan görs direkt till behörig myndighet, vilket förenklar förfarandet.

EIO: Alla EU-länder som omfattas godtar att en ansökan skickas direkt till behörig myndighet i det andra landet. Ansökan behöver som huvudregel översättas till något av landets officiella språk, vilket tar tid och kostnader i anspråk. Sammantaget anser Utvecklingscentrum att det mot den bakgrunden är rimligt att en framställan görs vid belopp överstigande ett basbelopp till ett visst konto eller en viss kontoinnehavare. Om flera överföringar görs till olika kontoinnehavare i samma land kan frågan ställas i en och samma EIO. Det kan då finnas anledning att överväga åtgärden även vid lite lägre belopp till vardera kontoinnehavare.

MLA: När man överväger en ansökan till ett land utanför EU behöver man ta hänsyn till vilket land det avser, översättningskostnader och chanserna att få ett svar inom rimlig tid. Vid betänkligheter eller funderingar kring ett visst land kan man kontakta enheten för internationellt rättsligt samarbete, IRS. Det finns ingen sammanställning av vilka länder som man kan förvänta sig svar från. Det är Utvecklingscentrums bedömning att man vid belopp över två basbelopp i vart fall ska överväga möjligheten.

¹¹ Om det finns flera konton i samma land är även den totala summan till det landet av intresse, eftersom man kan ange flera konton i samma ansökan.

9.2.3 Hur svaret bör hanteras

Informationen man får in som svar på en begäran om rättslig hjälp behöver bearbetas av utredaren och vid behov översättas. Ibland kanske inte allt material behöver översättas, till exempel om det står klart att det inte går att komma vidare i ärendet. Det är ändå bra med en sammanfattning på svenska om vad som framkommit, till exempel inför en begäran om överprövning. Om inget av intresse för utredningen framkommit räcker det ofta att notera det. Om man lägger ned ärendet utan att invänta svar bör skälet för det dokumenteras.

9.3 Spåra kryptovaluta

Varje polisregion ska ha tillgång till regionala kryptoanalytiker, som kan anlitas om man behöver hjälp att spåra överföringar till kryptovaluta vidare.

Om målsäganden direkt har fört över pengar till kryptovaluta behöver vi få plånboksadressen, som är en lång sträng information bestående av bokstäver och siffror. Beroende på typ av kryptovaluta kan en plånbokadress användas för att ta fram annan information såsom sammanlänkade adresser, saldo, transaktionslista med belopp, avgift och tidpunkt med mera, vilket kan vara ett underlag för fortsatt spårning.

Kryptovalutan förs nästan alltid vidare via en växlare. Om växlaren inte finns i Sverige behöver man begära internationell rättslig hjälp eller skicka en EIO för att få fram vem pengarna förts till, om växlaren inte finns i ett land som godtar direktkontakt (se [avsnitt 9.1.4](#) om direktkontakt). Polisens kryptoanalytiker har mycket kunskap om vilka företag man kan vända sig till direkt och vilka som inte svarar.

För vidare information om kryptovaluta hänvisas till [RäV 2021:11 Kryptovalutor](#) (en ny är under framtagande) samt ämnessidan [IT och brott](#).

Om man hittar kryptovaluta så kan det vara aktuellt att ta den i penningbeslag och besluta om frysning, om syftet är att förverka egendomen, se mer i [kapitel 5](#).

10 Överförande av lagföring

En vanlig situation är att det inte går att hitta en person som är misstänkt för inblandning i själva bedrägeriet, men att det finns en eller flera personer som kan misstänkas för penningtvätt genom att i utlandet ha tagit emot pengar från bedrägeriet och fört dem vidare. Om den eller de personerna saknar anknytning till Sverige är det ofta inte lämpligt eller möjligt med lagföring i Sverige. Man bör då överväga överförande av lagföringen till det land där personen eller personerna har hemvist och/eller är medborgare.

Om kontot och kontoinnehavaren finns i samma land talar det för ett överförande av lagföringen. Om kontot och kontoinnehavaren finns i olika länder får man pröva vad som verkar rimligt beroende på vilket belopp som avses, vilken bevisning som redan har inhämtats och hur man bedömer landets möjligheter att lagföra.

Innan man gör en sådan begäran bör man kontrollera att det inte redan pågår en förundersökning om penningtvätt avseende den aktuella transaktionen i det andra landet.

10.1 Hur en begäran går till

En begäran om överförande av lagföring prövas av riksåklagaren via enheten för internationellt rättsligt samarbete, IRS, om det gäller ett land som tillträtt lagföringskonventionen. En lista över de länderna finns under [Internationellt rättsligt samarbete/överförande av lagföring](#) under "övrigt". Överförande till de nordiska länderna eller länder som inte tillträtt lagföringskonventionen prövas av lokal åklagare. För närmare information om förfarandet, till exempel när översättning av handlingar ska göras, se [RäV 2022:12 Överförande av lagföring](#) samt på Rånet under [Internationellt rättsligt samarbete/överförande av lagföring](#).

I det typfall som beskrivs ovan, att pengar förts till en person i ett annat land, är bevisläget normalt sett bra. Man bör genomföra de utredningsåtgärder som kan vidtas i Sverige innan överförande aktualiseras. En förhandskontakt ska tas med det mottagande landet innan en begäran skickas iväg, om det bedöms nödvändigt.¹² Det är Utvecklingscentrums uppfattning att någon sådan kontakt inte är nödvändig när överförande sker till ett nordiskt land eller ett EU-land, eftersom alla har en liknande lagstiftning kring penningtvätt.

¹² "If considered necessary", Europarådets Guidelines PC-OC INF 78.

Följande handlingar bör normalt bifogas en begäran om överförande av lagfö-
ring för penningtvätt:

- anmälan
- förhör med målsäganden
- ersättningsanspråk
- kontaktuppgifter till målsäganden
- kontoutdrag från målsägandens konto där det syns hur pengar förts vidare
- underlag för förbrottet (vid till exempel fakturabedrägeri)
- uppgift om kontoinnehavare för det mottagande kontot och det vi vet om till exempel adress/hemvist för den personen
- kontoutdrag för misstänkts konto (om det finns).

Om vi fått information om kontoinnehavare på informell väg behöver det **enligt Utvecklingscentrums bedömning** inte följas upp med en ansökan om rättslig hjälp, om kontot finns i det land som vi begär överförande till. Det landet kan inhämta sådan information efter överförandet. Om överförandet ska ske till ett annat land än där kontot finns bör vi däremot inhämta uppgifter via rättslig hjälp, om vi fått de informella uppgifterna med ett användarförbehåll.

När man har begärt överförande av lagfö-
ring ska ärendet vara öppet tills det andra landet återkopplat om lagfö-
ringen övertas eller inte.

10.2 Beloppsrekommendationer utifrån brottets svårhetsgrad

För överförande av lagfö-
ring ges följande rekommendationer för när det bör övervägas vid misstänkt penningtvätt:

Nordiska länder: ingen beloppsgräns, ej böter som påföljd

EU-länder och länder som tillträtt lagföringskonventionen: två basbelopp

Övriga länder: fem basbelopp

Varken lagföringslagen eller lagföringskonventionen innehåller några begränsningar för när överförande av lagfö-
ring bör begäras med hänsyn till brottets svårhetsgrad. Som utgångspunkt bör man dock inte begära överförande av lagfö-
ring när den förväntade påföljden i Sverige är böter.¹³

¹³ Se [Rättslig vägledning 2022:12 Överförande av lagfö-
ring](#) s. 7.

När det gäller misstanke om penningtvätt där vi inte känner till annat än att ett visst belopp från ett bedrägeri förts till en persons konto i ett annat land är Utvecklingscentrums rekommendation att följande beloppsgränser kan tjäna som vägledning för när ett förfarande bör inledas:¹⁴

Nordiska länder: Ingen beloppsgräns, utan man får se till omständigheterna i det enskilda fallet. Enligt nordiska samarbetsavtalet godtar alla länder ansökan på svenska, så om bevisläget är gott kan överförande ofta ske även på relativt låga belopp eftersom förundersökningen inte behöver översättas.

EU-länder och länder som tillträtt lagföringskonventionen: Vid belopp över två basbelopp bör överförande övervägas.

Övriga länder: I den här kategorin bör överförande av lagföring övervägas vid belopp över fem basbelopp, det vill säga när penningtvättsbrottet bedöms som grovt. En bedömning behöver göras från fall till fall av vilka länder det är lämpligt och meningsfullt att skicka en förfrågan till. Vid betänkligheter kring ett visst land bör man vända sig till IRS för rådfrågning.

¹⁴ Med belopp avses då vilken summa som förts till ett eller flera konton som tillhör samma person, eftersom överförande av lagföring görs för viss person.

11 Tänkbara alternativ till överförande av lagföring

Om misstanken om penningtvätt gäller ett lågt belopp eller det av andra skäl inte bedöms lämpligt eller möjligt att få till ett överförande av lagföring, så kan man överväga att ändå dela informationen från utredningen. Det kan till exempel göras via polisens blankett begäran/informationsdelning med utlandet som beskrivs i avsnitt 9.1.3.

Uppgifter kan lämnas till Europol, antingen som en underrättelse med koden H1, då är det som en upplysning och det andra landet får höra av sig till Sverige om de vill veta mer eller använda uppgifterna, eller med koden H0 som betyder att uppgifterna får användas fritt i rättsliga processer.

Man kan också skicka en underrättelse till landet där kontot finns, via Siena, med en upplysning att ärendet nu läggs ned i Sverige men att det landet får använda uppgifterna om de så önskar. Det går att bifoga material från förundersökningen, till exempel motsvarande det som annars bifogas vid överförande av lagföring.

12 Checklistor

Grova bedrägerier med internationella kopplingar är oftast polisledda till en början, eftersom det saknas en misstänkt person. Ärendet lottas normalt till åklagare för bedömning av om internationella åtgärder ska vidtas.

12.1 Checklista polisens initiala åtgärder

Det kan finnas olika regionala överenskommelser om vad som ska vara gjort innan ärendet lottas, men oftast är det inhämtande av kontoutdrag och förhör med målsäganden. Det finns också skillnader i landet mellan vilka utredningar polisen lägger ned utan åtgärder och utan att lotta till åklagare. Det kan därför vara lämpligt att ha en dialog med polisen på regional nivå vad som ska vara gjort i fråga om till exempel samordningskontroll och polisiära förfrågningar om kontoinnehavare samt när ett ärende ska lottas över.

Följande åtgärder **bedömer Utvecklingscentrum** bör vara gjorda när ärendet lottas till åklagare:

- Målsägandeförhör med klarlagt ersättningsanspråk.
- Inhämtande av det underlag från målsäganden som behövs (till exempel e-post, falska fakturauppgifter).
- Inhämtande av kontoutdrag med utlandsspecifikationer.
- Förfrågan via ARO/CARIN eller SPOC (om det är ett land som man kan förvänta sig svar från) om vem som är kontoinnehavare till mottagande konto och dennes hemvist.

Om det finns indikationer på att det kan finnas pengar att säkra bör ärendet omedelbart lottas till åklagare för ställningstagande.

12.2 Checklista när ärendet lottats till åklagare

Exemplet är gjort utifrån att du får ett enskilt ärende med en målsägande.

När ärendet kommer in, kontrollera följande:

- Finns det en möjlighet att pengar finns kvar som kan förverkas eller återföras till målsäganden, i så fall är det bråttom, se [kapitel 5](#) Säkra tillgångar.
- Finns allt underlag till banköverföringen med? Kan du till exempel se vad personen skrivit som meddelande på överföringen?
- Ordentlig samordningskontroll, har det gjorts? Om nej, överväg att ge

direktiv om det och överväg vad du vill använda eventuellt svar till. Om en sådan kontroll visar att det finns ett stort antal liknande anmälningar i landet, diskutera med din chef om var ärendet ska handläggas och hur det ska resurssättas. Se [kapitel 6](#).

- Är målsägandeförhöret komplett? Vilka kopplingar till Sverige finns det? Ju tydligare koppling, desto fler utredningsåtgärder är rimliga. Finns de underlag från målsäganden som behövs? Se [kapitel 7](#) Målsägandeförhöret.
- Överväg spårning av telefonnummer, e-post och IP-adress (i vart fall om det finns en koppling till Sverige). Se [kapitel 8](#).
- Om pengarna gått till olika konton utomlands: överväg att spåra kontoinnehavarna, antingen via informella kanaler eller EIO/MLA. Avgör detta beroende på vilket belopp som gått till vardera konto/kontoinnehavare och vilket land som kontot finns i. Fundera över vilka andra frågor du behöver ställa, till exempel var personen bor och om det finns pågående utredningar samt be om kontoutdrag där det framgår om/hur pengarna förts vidare. Se [kapitel 9](#) om kontospårning.
- Finns det skäl att spåra pengarna i mer än ett led?
- När du fått svar avseende kontoinnehavarna och vart pengarna förts: utredaren behöver analysera svaret och dokumentera analysen i utredningen. Finns det skäl att lägga ned förundersökningen eller finns det skäl att överväga en begäran om rättslig hjälp för att till exempel höra personerna, försöka få personerna utlämnade hit eller finns det skäl att förbereda för överförande av lagföring? Se [kapitel 10](#) och [kapitel 11](#). Är personerna misstänkta för bedrägeri eller för penningtvätt? Lagg upp rätt misstankar med rätt brottsdatum. Om du bedömer att det inte går att komma vidare med bedrägeriet, avsluta den misstanken.

13 Förkortningar

ARO – Asset Recovery Offices: EU:s nationella enheter för att återföra brottsvinster och bekämpa penningtvätt

CARIN – Camden Asset Recovery Inter-agency Network: ett informellt nätverk av kontaktpunkter utanför EU med samma syfte som ARO

EIO – European Investigation Order: begäran om rättslig hjälp inom EU-samarbetet

FIPO – Finanspolisen

I-GRIP – Interpol Global Rapid Intervention of Payments: ett samarbete inom Interpol för att tillfälligt stoppa utbetalningar av kontomedel

JIT – Joint Investigation Team, en gemensam utredningsgrupp som involverar flera länder

MLA – Mutual Legal Assistance, begäran om rättslig hjälp till tredjeland

NOA – Nationella operativa avdelningen hos polisen

Siena – Europols säkra kommunikationstjänst, som kan användas för att kommunicera både med Europol och med enskilda länder som ingår i Europol-samarbetet

SPOC – Single Point of Operational Contact – den funktion på NOA som bland annat hanterar internationella förfrågningar

14 Bilaga

The Hague, 26 October
2018

EDOC#1001071v5

Use of Handling Codes for information processed by or through Europol

1. General principles

On the basis of the provisions set out in Article 19(2) of the Europol Regulation (ER), Handling Codes are used to indicate any restriction on access to, or use of information which is exchanged between Europol, a Member State (MS), a Union body, a third country or an international organisation.

The purpose of the Handling Codes is to implement the possibility provided for in Article 19(2) of the Europol Regulation for the provider of information to indicate use or access restrictions to the information¹⁵. More specifically, the Handling Codes aim to

- respond to the operational need of protecting sensitive information against unauthorised access and usage;
- protect the source of the information;
- ensure a fully controlled information life-cycle.

Compliance with Handling Codes is essential for the trustful cooperation between competent authorities and Europol. Thus, any onward transmission of information by Europol must comply with the conditions for access and usage, as stipulated by the provider of the information.

Handling Codes are assigned to sensitive non-classified (Europol Basic Protection Level) and classified information, irrespective of the assessment of the reliability of source and accuracy of information under Article 29 of the ER (so-called 4x4 evaluation).

Handling Codes can only be lifted or changed by the provider of the information.

This consolidated version replaces the previous version of the Handling Codes.¹⁶

¹⁵ A principle also applied mutatis mutandis to Europol's cooperation States based upon the cooperation agreements and arrangements.

¹⁶ Europol file EDOC 34593v1.

2. Handling Codes

Currently, four (4) handling codes are used for the exchange of information between Europol, a Member State (MS), a Union body, a third country or an international organisation:

H0: This information may only be used for the purpose of preventing and combating crimes in line with the Europol Regulation and any other applicable law.

The information can be shared with competent authorities and duly authorised cooperation partners. Disclosure in judicial proceedings is not harmful.

This Handling Code is applied by default.

The recipient still has to comply with any classification level and any legal restriction.

H1: Not to be disclosed in judicial proceedings without the permission of the provider.

The information can be shared with competent authorities and duly authorised cooperation partners. It cannot be used as evidence and should not be used in any judicial proceedings.

This Handling Code allows for a restriction of the use of data as mentioned in Article 39(2) of the Schengen Convention.

It is applied when disclosure of the information to any party other than competent authorities or duly authorised cooperation partners (e.g. defence, suspects, witnesses, victims, the public etc.) may jeopardise an ongoing investigation, endanger life, health or property, the use of law enforcement techniques, tactics or methods, endanger the security of the state or when national legislation does not allow the information to be disclosed in judicial proceedings.

H2: Not to be disseminated without the permission of the provider.

This Handling Code restricts the sharing of information between parties. It allows addressees to receive, store and analyse the information; but does not allow them to further disseminate it without seeking permission from the provider.

To this extent, the H2 restricts Europol in fulfilling its duties to notify MS without delay of any information concerning them.¹⁷ In the event of any identified link with information from a different source, Europol requests the lifting of the H2 to be able to transfer the information to the concerned party.

The Handling Code H2 is applied to protect the interests of high risk investigations and related operations. The protection offered by H1 will by default be applied as well to any information submitted under H2.

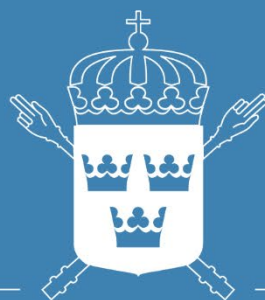
¹⁷ Article 22(1) ER.

H3: Other restrictions and comments:

This handling code comes with a free text that can be used to add further restrictions or to clarify restrictions on access to or use of data provided.

These restrictions can be, e.g. to limit the:

- Sharing of information and the results of analysis to the participants of a specific AP, investigation or intelligence operation, or
- Retention time of provided data.

ÅKLAGARMYNDIGHETEN